

2024:5

UTBILDNING LEDER TILL ÖKAD UPPTÄCKT AV VÅLD

Slutrapport av uppdraget att stödja lärosäten kring mäns
våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2024

Rapport 2024:5

Dnr: 2021/69

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Johanna Larsson, 076-695 22 02

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	5
Bakgrund	7
Om rapporten	7
Om uppdraget	7
Uppdragets genomförande.....	8
Relevant fakta från uppdrag tidsperiod 2018–2020	8
Genomförande av uppdrag tidsperiod 2021–2023.....	8
Övriga rapporter som har bäring för uppdraget	15
Slutsatser	16
Fortsatta utvecklingsområden.....	16
Slutsatser	18
Progression kopplat till yrkeslivet.....	21
Rekommendationer för det fortsatta arbetet:.....	23
English summary	24
Referenslista	27

FÖRORD

Examensmålet att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer infördes den 1 juli 2018, och omfattar examen för fysioterapeuter, jurister, läkare, psykologer, socionomer, sjuksköterskor, tandläkare och tandhygienister.

Införandet är en del i Sveriges arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och i enlighet med Istanbulkonventionen. Konventionen kräver att yrkesverksamma som kommer i kontakt med våldsutsatta eller våldsutövare av våld i nära relation ska ha kunskap om att förebygga och upptäcka våld. Sveriges arbete med införandet av examensmålet är det första i sitt slag.

Kartläggningar gjorda före 2018 visar att få högskoleprogram utbildade om mäns våld mot kvinnor på grundutbildningen. Ännu färre undervisade om hedersrelaterat våld och förtryck eller våld i samkönade relationer. Denna rapport konstaterar att i dagsläget undervisar alla berörda program om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Införandet av examensmålet har varit avgörande för att lärosätena ska utbilda i frågorna. Fortsatt arbete krävs dock för att syftet med examensmålet, att öka upptäckten av våld i nära relationer, ska få genomslag och verkan. För att utsatta ska få stöd och skydd samt att våldsutövare ska erbjudas stöd att förändra sitt beteende, krävs att våldet uppmärksammas av samhället och att yrkesverksamma i sitt dagliga arbete har kunskap om alla former av våld. En del i den fortsatta utvecklingen är att fortsatt visa på bredden av examensmålet och vikten av att inkludera alla våldsformer och målgrupper som ingår. Examensmålet behöver ges större utrymme i undervisningen och implementeras fullt ut.

Införandet av examensmålet är ett viktigt steg i arbetet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och bidrar redan i dag till förändring i samhället. För att påskynda genomslaget rekommenderas att examensmålet införs för fler samhällsbärande yrken, såsom lärare och barnmorskor.

Lena Ag
Generaldirektör
April 2024

SAMMANFATTNING

Sedan mars 2018 har Jämställdhetsmyndigheten med anledning av det nya examensmålet gällande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer haft i uppdrag att bidra med kunskapsstöd och utbildningsinsatser till universitets- och högskolelärare.

Vid slutrapportering av uppdragets första uppdragsperiod konstaterades att en majoritet av lärosätena hade infört examensmålet i utbildningsplaner, lärandemål, undervisning och examination. Jämställdhetsmyndigheten gjorde dock bedömningen att det fortsatt behövdes ett kunskapsstöd riktat till lärosäten, med bland annat ett fokus på fortsatta utbildningsinsatser och att ett webbstöd arbetas fram.

Under uppdragets andra period, 2021–2023 har bland annat webbstödet färdigställts, och kurser, workshops och processtöd har fortsatt erbjudits.

2020 publicerades studien *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer* och 2022 en uppföljande studie med samma namn. Båda studierna har genomförts av Göteborgs universitet i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten. Den uppföljande studien visar att de program som tilldelats examensmålet också har implementerat det, och att flera övergått till att arbeta med progression kopplat till lärandet.

Det kvarstår vissa behov av stödjande insatser på aktuella program för att examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer fullt ut ska leda till att studenterna i sitt kommande yrkesliv ska kunna agera professionellt inom området och därmed bidra till en samhällsförändring. En del är att fortsatt visa på bredden av examensmålet och vikten av att inkludera alla de våldsformer och målgrupper som ingår. Examensmålet behöver också ges utrymme i undervisningen och implementeras fullt ut för att syftet med målet ska få effekt.

Behovet av fortsatt lärande och stöttning kring examensmålet har förändrats sedan examensmålet först infördes och lärosätena har begränsad tid att delta i kunskapshöjande aktiviteter. Det finns ett behov av både möjlighet till dialog, fördjupad kunskap samt webbaserat stöd som går att ta del av vid den tidpunkt som användaren själv tycker passar.

Jämställdhetsmyndigheten rekommenderar för fortsatt arbete:

- Att vid utökning av utbildningar som innehar examensmålet, ge Jämställdhetsmyndigheten i samverkan med NCK i uppdrag att ge stöd till dessa i deras implementering av examensmålet.
- Att NCK fortsatt ges möjlighet att administrera webbstödet och via webbstödet därmed kan erbjuda lärosätena möjlighet till fördjupad dialog.
- Ge i uppdrag till UKÄ att göra en tematisk utvärdering av lärosätenas införande av examensmålet om att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

- Att stimulera till forskning utifrån de slutsatser som Forte kom fram till i sin kartläggning av forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Att Jämställdhetsmyndigheten får ett internationellt spridningsuppdrag.

BAKGRUND

Jämställdhetsmyndigheten har i regleringsbrevet för 2021, fått i uppdrag att 2021–2023 fortsatt erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd för lärare och andra utbildningsansvariga vid universitet och högskolor i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Om rapporten

Jämställdhetsmyndighetens uppdrag har tidigare redovisats genom två kortfattade delredovisningar med fokus på dittills uppnådda resultat, den 15 april 2022 respektive den 17 april 2023. Slutrapport lämnas senast in den 15 april 2024.

Slutrapporteringen är utformad som en samlad redovisning av uppdraget som särskilt belyser hur arbetet har bidragit till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Om uppdraget

Sedan mars 2018 har Jämställdhetsmyndigheten med anledning av det nya examensmålet gällande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer haft i uppdrag att bidra med kunskapsstöd och utbildningsinsatser till universitets- och högskolelärare samt annan personal med utbildningsansvar. Det första uppdraget avsåg åren 2018–2020 och slutrapporterades i april 2021.

Uppdraget 2021–2023 har enligt instruktion planerats i samverkan med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län (NCH) och genomförts i samverkan med Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Barnafrid vid Linköpings universitet samt ett antal lärosäten.

Uppdraget har inneburit att utbildningsinsatser ska erbjudas lärare och utbildningsansvariga vid de 27 lärosäten som tillhandahåller någon av de åtta utbildningar som på grundnivå har examensmålet ”att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer”.

Examensmålet infördes den 1 juli 2018, och sedan 1 januari 2019 omfattas fysioterapeutexamen, juristexamen, läkarexamen, psykologexamen, socionomexamen, sjuksköterskeexamen, tandläkarexamen och tandhygienistexamen.

UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE

I kapitlet redovisas relevanta fakta från tidigare slutrapport samt en genomgång om vad som har genomförts inom ramen för den senare uppdragsperioden.

Relevant fakta från uppdrag tidsperiod 2018–2020

Vid slutrapportering av uppdragets första uppdragsperiod¹ konstaterades att en majoritet av lärosätena hade infört examensmålet i utbildningsplaner, lärandemål, undervisning och examination. Jämställdhetsmyndigheten gjorde dock bedömningen att det fortsatt behövdes ett kunskapsstöd riktat till lärosäten. Kunskapsstödet behövde ett fokus på fortsatta utbildningsinsatser, att ett webbstöd arbetas fram, kunskap om examensmålets bredd samt att implementeringen behövde följas upp och utvärderas.

Utöver kunskapsstödet lyfte slutrapporten att fler utbildningar bör vara aktuella för att inkludera examensmålet, exempelvis lärarutbildningar, teckenspråkstolkare och logopedier. Rapporten lyfte även att införandet av examensmålet medför att Sverige har en viktig roll att inspirera och uppmuntra övriga länder som ratificerat Istanbulkonventionen att ta del av erfarenheterna från införandet.

Genomförande av uppdrag tidsperiod 2021–2023

Studie Göteborgs universitet

2020 publicerades studien *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*² och 2022 en uppföljande studie med samma namn³. Båda studierna har genomförts av Göteborgs universitet i samverkan med Jämställdhetsmyndigheten och resultat ansvarar forskare på Göteborgs universitet självständigt för.

Syftet med den uppföljande studien var att åter undersöka behov av utbildningsinsatser och kunskapsstöd vid berörda institutioner fem år efter att examensmålet infördes, samt hur lärosätena lyckats integrera det nya examensmålet i professionsutbildningarna och att ta sig an utbildning på detta område. Resultaten från uppföljningsstudien har använts som underlag för prioriteringar under uppdragets sista år.

Resultaten från studien pekar på att det skett en viss förflyttning, men att vissa utmaningar kvarstår, bland annat att:

¹ Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) *Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019–2020.*

² Carlsson, N (2020) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.* Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

³ Carlsson, N (2023) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.* Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

- Antalet utbildningsanordnare med anställda lärare som undervisar och examinerar inom området har ökat men antalet lärare som undervisar varierar fortfarande.
- På en övergripande nivå tyder svaren i enkätstudien på att det skett en utveckling gällande införandet av examensmålet i lärandemål, undervisning och examination. På detaljnivå är resultatet mera komplext och visar på olika tolkningar av examensmålets begrepp ”mäns våld mot kvinnor” och ”våld i nära relationer” där utvecklingen tyder på en generell tendens att undervisningen kopplad till examensmålet ännu inte fullt ut inkluderar hela området mäns våld mot kvinnor.
- En majoritet av både lärarkollegier och personal med övergripande utbildningsansvar hade fortfarande ett utbildningsbehov inom området för examensmålet.

Studien visar två övergripande slutsatser:

- Det finns ett behov av förståelse kring examensmålet.
- Studien visar på misstolkningar av de två våldsbegreppen mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation (med upplevd säkerhet i egen förståelse), vilket har lett till konsekvenser för införandet av examensmålet. Detta märks genom vad lärosätena utbildar om och vill ha utbildning om.
- Det finns ett behov av kompetensutveckling i högskolepedagogik.
- Det råder en brist på samstämmighet mellan lärandemål, undervisning och examination.

Gällande rekommendationer lyfter studien särskilt fram att stödet fortsatt behöver ses som långvarigt, mångårigt och omfattande och att det finns behov av fortsatt uppdrag att stödja lärosätena med utbildningsinsatser och kunskapsstöd.

Studien rekommenderar även att det är särskilt angeläget att stödja lärosätena med utbildning om de våldsformer som i låg grad utbildas om, såsom kunskap om sexuell våld och våld i ungas partnerrelationer.

Utöver dessa rekommendationer föreslås samma rekommendationer som gavs i den första studien 2020⁴, bland annat:

- dialogmöten för kunskapsutveckling.
- pedagogiska stödformer i form av utbildningsinsatser med kortare kurser, workshops och seminarier.
- ett samordnat pedagogiskt nätverk/kollegium baserat på kollegialt samarbete och ömsesidigt stöd, med utbyte av erfarenheter och kunskaper.
- Jämställdhetsmyndigheten ser utifrån en analys av studien att lärosätena fortsatt behöver ett visst stöd för att fullt ut implementera examensmålet, både genom att öka förståelsen för bredden av examensmålet och att alla former av våld som ingår i begreppen bör utbildas om.

⁴ Carlsson N (2020) *Lärosätenas utbildningsbehov som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer*. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Studie Jönköping University

Jämställdhetsmyndigheten följer och stödjer en studie vid Jönköpings hälsöhögskola, som påbörjades 2021. Studien är uppdelad i tre delstudier. Delstudie ett, *Examensmålet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer: Socionom- och sjuksköterskestudenters uppfattningar om sin kunskap, erfarenhet och förmåga gällande våld i nära relationer i början och slutet av utbildningen*⁵ publicerades i juni 2023.

Syftet med den första rapporten är att utforska studenters upplevelse av undervisningen, deras skattningar gällande den egna kunskapen och de egna erfarenheterna av att arbeta med och hantera ärenden som rör mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Studien visar att studenter skattar sin kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som varierande vid utbildningsstart – vissa har både kunskap om och erfarenhet av att arbeta med frågorna sedan innan utbildningen och andra har ingen förkunskap.

Förutom att studenterna får skatta sina egna kunskaper vid kursstart och avslut tittar även studien på i vilken omfattning det utbildas om olika former av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Bland de områden som enligt studenterna behandlas i mindre utsträckning hör hedersrelaterat våld och förtryck och våld i ungas relationer.

Efter avslutade studier skattar studenterna sin kunskap som högre och att de förutom kunskap via undervisning även tillförskaftat sig kunskap via verksamhetsförlagd utbildning och extrajobb.

Delstudie två är färdigskriven men ännu inte publicerad och för delstudie tre pågår materialinsamling.

Av detta drar Jämställdhetsmyndigheten slutsatsen att examensmålet i hög grad bidrar till att studenter får kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer under studietiden. Jämställdhetsmyndigheten kommer att följa resultaten från de två delstudier som ännu inte publicerats.

Utbildningsinsatser och övriga temadagar/workshops

Inom ramen för uppdraget har Jämställdhetsmyndigheten fortsatt att samverka med fem lärosäten som tidigare tagit fram kurser. Fem olika kurser har under uppdragsperioden erbjudits lärare och kursansvariga, vid minst ett tillfälle.

- Högskolepedagogisk kurs om kunskapsområdet ”Teoretiska perspektiv på mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom professionspraktik och forskning 5 hp, Göteborgs universitet.
- Att examinera och inkludera kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck 3 hp, Marie Cederschiölds högskola.

⁵ Åkerlund, N., Ekström, V. & Johansson, D (2023). *Examensmålet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer: Socionom- och sjuksköterskestudenters uppfattningar om sin kunskap, erfarenhet och förmåga gällande våld i nära relationer i början och slutet av utbildningen*. Socialmedicinsk Tidskrift, 100(2), 321–335

- Att examinera och inkludera kunskap om våldsutövare, 3 hp, Marie Cederschiölds högskola ht 2023.
- Att undervisa om våld mot barn i universitets- och högskolans utbildningar 3 hp, Barnafriad vid Linköpings universitet.
- Basmodulen av högskolepedagogisk kurs om kunskapsområdet ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer”, NCK.

Kurserna har genomförts digitalt, då det krävdes under pandemin för att möjliggöra genomförandet. Utvärderingarna visade att det digitala formatet uppskattades av deltagarna och i vissa fall var en förutsättning för att kunna delta, vilket lett till att kurserna fortsatt genomförts digitalt. Några kursledare har innan kursstart uppmanat deltagarna att ta del av förinspelade föreläsningar alternativt att gå en specifik kurs, vilket av flera deltagare i kursutvärdering lyfts som positivt.

En utmaning har varit ett fortsatt sjunkande deltagarantal vilket påverkat genomförandet av kurser negativt, eftersom flera av kursernas moment bygger på att studenterna deltar aktivt och kan utbyta erfarenheter med varandra. Under uppdragets senare del, hösten 2023 fick två kurser ställas in på grund av för lågt antal kursdeltagare (teoretiska perspektiv på mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inom professionspraktik och forskning samt Basmodul av högskolepedagogisk kurs om kunskapsområdet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer riktat mot sjuksköterskeprogram.)

Alla kurser som genomförts har utvärderats, både av deltagarna och de kursansvariga. Utvärderingarna har varit positiva och i de öppna svarsalternativen har deltagande bland annat lyft att kursmomenten bidragit till ett fördjupat lärande och att det vore intressant med fortsättningskurs.

Utöver de utbildningar som hållits inom uppdraget har även Linköpings universitet samt NCK erbjudit temadagar med stöd från Jämställdhetsmyndigheten. Temadagarnas fokus under hösten 2023 var barns utsatthet för våld kopplat till examensmålet, samhällets ansvar för våldsutsatta kvinnor och sexuella trakasserier.

En enkät skickades ut till samtliga deltagare efter de båda temadagarna som NCK genomförde med frågor om hur de upplevt dagen, föreläsningarna, upplägget, administrationen samt om behovet av framtida temadagar. Majoriteten av de svarande från båda temadagarna var ganska - eller mycket nöjda och trodde att de skulle ha nytta av det de lärt sig under dagen i sitt fortsatta arbete. Om fler temadagar anordnas önskade sig de svarande innehåll om hur rollspel kan planeras och mer av ett juridiskt perspektiv. Det önskades också tips på hur ämnet kan implementeras som en strimma eller som ett eget kursmoment, samt hur man som lärare kan hantera en situation där studenter reagerar på ämnet i klassrummet.

NCK presenterade arbetet med examensmålet på konferensen European Conference on Domestic Violence, ECDC på Island under hösten 2023 med två föredrag: *Education and knowledge of university teachers on domestic violence in Sweden – gaps and achievements* och *Academic online-resource on men's violence against women for university lectures in Sweden*.

NCK höll även presentationen *New pedagogical approaches to law and gender in the Nordic context* på Law Gender Conference i Göteborg den 25-27 oktober 2023 med fokus på undervisning av examensmålet i juristprogrammet.

Under uppdraget har Jämställdhetsmyndigheten även medverkat vid ytterligare två internationella konferenser för att sprida kunskap om examensmålet. Detta skedde dels vid ECDV i Ljubljana 2021 dels vid European Conference on Gender Equality in Higher Education i Madrid samma år.

Under året har kursen Teoretiska perspektiv på mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer hållits som en serie workshops. Tre olika workshops erbjöds vid 16 tillfällen, intresset var stort, 67 personer anmälde sig totalt till något av tillfällena. Detta format har visat sig bidra till målgruppens möjligheter att delta och framför allt till de workshops som erbjöds digitalt. Då flera avanmälningar skedde sent fick de workshop-tillfällen som var på plats ställas in och enbart de digitala tillfällena genomfördes. På dessa deltog 26 personer.

Webbstöd

Jämställdhetsmyndigheten har tillsammans med NCK, fortsatt arbetet med framtagandet av ett webbaserat och hållbart kunskapsstöd i form av en webbplatsform⁶ till de som ska utveckla innehållet i och genomföra examinering av examensmålet.

Hösten 2022 publicerades webbstödet och nyhetsbrev gick ut i olika kanaler om att webbstödet finns att tillgå. I januari 2023 hölls en webbsänd lanseringskonferens som Jämställdhetsmyndigheten anordnade tillsammans med NCK.

För att innehållet ska vara relevant och uppdateras utifrån målgruppens behov har en referensgrupp med representation från aktuella program varit kopplad till arbetet. Efter lansering av webbstödet togs beslut att fortsätta med referensgruppen för att kontinuerligt få återkoppling från programmen.

Webbstödet är idag en levande läroportal som kontinuerligt uppdateras med aktuell kunskap och erfarenhet. Under 2023 har målet varit att fortsatt utveckla webbstödet med fokus på de programspecifika sidorna samt kopplingen mellan forskning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Webbstödet innehåller bland annat generell kunskap om mäns våld mot kvinnor, kunskap om olika våldsformer och vad det innebär för särskilt utsatta grupper, forskarintervjuer, lärande exempel från programmen, exempel på kursmål och programspecifika sidor för de program som innehar examensmålet. Under 2023 hade webbstödet 1693 besök, vilket är en ökning med 784 besök från föregående år.

Processtöd till lärosäten

Jämställdhetsmyndigheten har tillsammans med NCK undersökt intresset för riktat processtöd till vissa lärosäten med utgångspunkt i att innehållet skulle vara flexibelt och utgå från den aktuella institutionens behov. Erbjudande om deltagande annonserades via webbstödet. Under hösten 2023 har processtöd erbjudits Läkarprogrammet vid Göteborgs universitet samt Socionomprogrammet vid Karlstad universitet. Syftet med

⁶ Webbstöd för lärosäten. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-larosaten/>

processtöden har varit att erbjuda ett mer anpassat stöd efter uttryckt behov av ett enskilt program eller lärosäte.

Insatserna mellan de två universiteterna skiljde sig åt då programmen efterfrågade olika form av processtöd, Karlstad universitet önskade ett seminarie tillfälle och Göteborgs universitet önskade ett längre utbyte.

De lärdomar som framkommer i utvärdering av processtöd är vikten av en tydlig problembeskrivning för att stödet ska ge så stor genomslagskraft som möjligt samt att tid och utrymme för uppföljning behövs.

Samverkansmöten

Under uppdraget har samverkansmöten hållits med inskrivna parter både enskilt och i grupp.

Vid det avslutande samverkansmötet skickade samverkansgruppen med följande kommentarer kopplat till de utvecklingsbehov som arbetet med examensmålet fortfarande står inför:

- Utbildningarna och professionerna som berörs av examensmålet behöver arbeta för en gemensam progression så att inte baskunskap upprepas.
- Studenterna är heterogena grupper med olika kunskap vid utbildningsstart vilket lärosätena behöver hitta sätt att hantera.
- Utbildningarna behöver till viss del göra avgränsningar av området kopplat till professionsfältet för att tydliggöra arbetet.

Uppföljande samtal

Jämställdhetsmyndigheten skickade under våren 2023 ut en inbjudan till de program som har examensmålet på Umeå universitet samt Göteborgs universitet till ett öppet samtal kring deras erfarenheter från införandet av examensmålet. Universiteten i Umeå och Göteborg valdes ut då de är de lärosäten som innehar samtliga program med examensmålet.

Syftet med inbjudan var att få en inblick i hur lärosätena uppfattat att det varit att införa examensmålet och om det skiljt sig från införandet av andra examensmål. Sex program från de två lärosätena bidrog med sina erfarenheter av införandet. Dessa var program som kommit en bit med implementeringen och som arbetade med en progression i lärandet och även kopplade på progressionen till praktiken. Flera program underströk vikten av att utbilda handledarna som ska vägleda studenterna, exempelvis vid verksamhetsförlagd utbildning, vfu.

Flera av programmen lyfte särskilt hedersrelaterat våld och förtryck som ett utvecklingsområde och svårigheter med att studenter i vissa fall har mer kunskap i ämnet än utbildaren.

Många menade att stödet vid införandet av examensmålet varit bra, men ville framhålla vikten av ett fortsatt stöd för att bibehålla en god kvalitet i det fortsatta arbetet. Vid ett samtal lyftes medskicket att även om de principiellt inte tycker att examensmål ska införas på detta sätt, så har införandet kommit med rätt förutsättningar. Detta genom att

det funnits respekt och förståelse för grunduppdraget och för att undervisningen ska kunna möta syftet så tar det tid att implementera.

Motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Jämställdhetsmyndigheten och NCH har samverkat i att integrera frågan om hedersrelaterat våld och förtryck i uppdraget. Under 2022 har samverkan skett via de referensgruppsmöten som rymts inom ramen för uppdraget och under 2023 har dessa kompletterats med ett enskilt möte för närmare samverkan i frågan.

På webbstöd för lärosäten finns en egen sida med fokus på kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck där även bland annat forskarintervjuer finns publicerade.

Alla kursansvariga som anordnade utbildning inom uppdraget har ålagts att lägga ett särskilt fokus på hedersrelaterat våld och förtryck i genomförandet.

Intern samverkan Jämställdhetsintegrering i Högskolor och universitet

Myndigheten har under uppdragsperioden verkat för att examensmålet ska bli en del av arbetet med jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet. Examensmålet införande och implementering på berörda lärosäten är att ses som en del av jämställdhetsintegreringsarbetet med att inkludera delmål sex om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra i ordinarie verksamhet. Myndigheten kommer fortsatt prioritera detta inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet.

Myndigheten arbetar också för att verksamheter som i ordinarie arbete inkluderar frågan om mäns våld mot kvinnor även bör uppmärksamma att den egna personalen kan leva med våld i nära relationer. Detta görs bland annat genom att bevaka ny forskning, såsom det EU-finansierade forskningsprojektet Unisafe⁷ som visar på omfattningen av våld i den akademiska organisationen. Två av tre svarande, både studenter och medarbetare, har varit utsatta för våld men få berättar om sina upplevelser, bland annat av rädsla för repressalier och att inte bli tagna på allvar.

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört en enkätstudie⁸ på sju myndigheter i Sverige i syfte att undersöka anställdas erfarenhet av våld i nära relation. Av svaren framkommer att över fyrtio procent av de svarande har erfarenhet av våld i nära relationer, antingen själva eller via en kollega. Dessa resultat styrker att arbetsplatsen är en viktig arena för att uppmärksamma mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och har en god möjlighet att kunna stödja både personer som utsätts för våld och personer som själva utövar våld. Det våldspreventiva arbetet behöver bli en naturlig del genom att integreras i det systematiska arbetsmiljöarbetet och i andra processer och sammanhang där kvalitets- och förbättringsarbete sker på lärosätena och övriga arbetsplatser.

⁷ Unisafe. [Welcome to the UNISAFE Project - UniSAFE \(unisafe-gbv.eu\)](https://www.unisafe-gbv.eu)

⁸ Western Education (2023) *Kan arbetsplatsen vara trygg när hemmet inte är det? Hur våld i nära relationer påverkar arbetsplatsen, en undersökning på sju svenska myndigheter.*

Övriga rapporter som har bäring för uppdraget

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har på uppdrag av regeringen under 2022 genomfört en uppföljande kartläggning⁹ av hur kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation inkluderas i 15 utbildningar. Kartläggningen som även innefattar de utbildningar som har examensmål om att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer genomfördes via en enkät som skickades ut till berörda lärosäten. UKÄ har även genomfört digitala workshops med utbildningsansvariga vid några av utbildningarna med examensmålet. Vid några av dessa tillfällen medverkade Jämställdhetsmyndigheten och presenterade det uppdrag som myndigheten har.

Kartläggningen visar att lärosäten beaktar nya examensmål, att examensmålet inkluderas i utbildningarna och examineras. Dock konstaterar kartläggningen att kunskapsområdet ges litet utrymme och oftast bara motsvarar en eller två högskolepoäng.

Många utbildningsanordnare ser positivt på examensmålet, men anser att det är omfattande och att det är många våldsförmer som studenterna ska få kunskap om. Kartläggningen visar också att det finns en oro från utbildningsanordnare gällande detaljstyrning av utbildningar från politikens håll. Tillägget av enstaka examensmål kan också leda till stofffrängsel, att utbildningen blir för omfattande i förhållande till sin längd enligt svar i kartläggningen.

Flera lärosätesrepresentanter vid UKÄ:s workshoppar lyfte behovet av forskning vid införandet av ett nytt examensmål. Deltagarna konstaterade också att i de miljöer där forskning bedrivs på området vidmakthålls kopplingar mellan forskning och utbildning över tid, vilket stärker kvaliteten på utbildningen. För att examensmålet och de olika delar som ingår ska hålla hög kvalitet i undervisningen krävs alltså forskningsinsatser på området. Tre områden där mer forskning efterlystes var hedersrelaterat våld, pedagogik i relation till undervisning om våld, samt våldsprevention.

Jämställdhetsmyndigheten ser ett behov av att examensmålet får större utrymme i utbildningarna och att mer forskning behövs för att ytterligare stärka kvaliteten i undervisningen.

⁹ Nyman, M, Lundberg A, Sundberg K, Elenäs J, Sweco (2022) *Hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag.* Universitetskanslersämbetet

SLUTSATSER

De studier som gjorts inom uppdraget visar att de program som tilldelats examensmålet också har implementerat det, och att flera övergått till att arbeta med progression kopplat till lärandet. Det kvarstår vissa behov av kunskap, möjlighet till dialog och samverkan. I detta kapitel beskrivs de fortsatta utmaningarna i arbetet med examensmålet och slutsatser från uppdragstiden. Kapitlet avslutas med rekommendationer för det fortsatta arbetet.

Fortsatta utvecklingsområden

Utbildning om de våldsbegrepp som ingår i examensmålet och målnivå

Examensmålet om att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inbegriper hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel för sexuella ändamål i likhet med jämställdhetspolitikens sjätte delmål om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Trots detta utbildas det fortfarande i störst utsträckning om våld i heterosexuella relationer där en man utövar våld mot en kvinna i en nära relation och i lägre utsträckning om övriga våldformer som ryms inom begreppet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

I den nationella strategin¹⁰ beskrivs vilka former av våld som avses med de två begreppen, ”mäns våld mot kvinnor” och ”våld i nära relationer”, och att de i stort överensstämmer med tillämpningsområdet för Istanbulkonventionen. Mäns våld mot kvinnor är ett paraplybegrepp och beaktas som den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle. Mäns våld mot kvinnor inkluderar flera vålduttryck såsom fysiskt, psykiskt, sexuellt våld och hot om våld. Våldsuttrycken blir synliga i våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål och kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi.¹¹ Våld i nära relationer kan förekomma i alla typer av relationer mellan närstående, oavsett sexuell läggning och könsidentitet. Även våld mot barn och vuxnas våld mot föräldrar inkluderas i begreppet. Likaså hedersrelaterat våld och förtryck inbegrips, inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning. Utöver kunskap om våldet ska examensmålet, enligt tolkningen av begreppen i den nationella strategin, innehålla kunskap om att förebygga och upptäcka våld, samt om insatser för våldsutsatta och våldsutövare.

Examensmålet är utformat efter målnivå ett i Bolognaprocessen, att visa kunskap och förståelse för området. De två andra handlar om att visa färdighet och förmåga, målnivå två samt visa värderingsförmåga och förhållningssätt, målnivå tre. En diskussion kring målnivån för examensmålet bör föras för att avgöra om målnivån räcker för genomslag

¹⁰ Regeringen (2016/17:10) *En nationell strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor*.

¹¹ Nationellt centrum för kvinnofrid (2023:2) *Jämställdhet och våldsutsatthet. Teoretiska perspektiv och begreppsanvändning*.

av syftet. Vissa program tar redan idag utbildningen längre och inkluderar nivå två, färdighet och förmåga då de anser att studenterna behöver de verktygen inför yrkeslivet.

Progression i kunskapen kopplad till examensmålet

Hur programmen lagt upp undervisningen skiljer sig åt och om området lärs ut vid enstaka tillfälle eller som en strimma genom programmet. Kunskap om begreppen mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer behöver fortsatt utvecklas, samt kopplas till den programspecifika utbildningen.

Lärosätena befinner sig i olika processer kring implementeringen av examensmålet och har olika behov av stöd. Många av de program som kommit en bit med arbetet kring att utbilda om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har kopplat arbetet till hur en progression kan ske för studenterna under utbildningstiden kopplat till yrkesutövandet.

Studenterna utgör en heterogen grupp och börjar utbildningen med olika kunskap. Vissa har via tidigare studier eller arbete redan innan utbildningen tillförskaffat sig kunskap. Ibland har studenten mer kunskap i ämnet än läraren. För den som ska lära ut kan det vara svårt att hitta en nivå att lägga utbildningen på för att kunna matcha studenternas olika kompetenser. Vissa lärare kan även uppleva det svårt att lära ut om ett ämne, exempelvis hedersrelaterat våld och förtryck, om det i gruppen finns studenter med djupare kunskap än läraren.

Då examensmålet är relativt nytt kan det finnas redan yrkesverksamma som inte fått kunskapen inom ramen för sin utbildning. Det är därför viktigt med vidareutbildning för redan yrkesverksamma för att nå samma kunskapsnivå och att kunskaperna används inom professionen, vilket är målsättningen med införandet av examensmålet.

För studenternas lärande och förståelse för olika former av våldsuttryck har det stor betydelse att redan under studietiden få lära sig vikten av tvärprofessionellt samarbete, både vad gäller samverkan mellan utbildningar som innehar examensmålet och mellan olika professioner. Det har avgörande betydelse att få kunskap om hur olika samhällsinstanser tillhandahåller olika former av stöd och kunskap och att kunna dra nytta av varandras kunskaper inom ämnet. I dagsläget sker enligt Jämställdhetsmyndighetens kännedom detta endast i väldigt begränsad utsträckning mellan program, och sektorsövergripande.

Möta behovet av utbildning och dialog på det sätt som passar lärosätena

Antalet anmälda till de högskolepedagogiska kurser som erbjudits inom ramen för uppdraget har fortsatt sjunkit och enstaka kurser har tvingats ställas in på grund av att det varit för få anmälda. Utvärderingar från kurserna visar att deltagarna varit nöjda med det digitala formatet och att de uppskattar att de fått med sig bra kunskap som de kan använda i sitt arbete.

En aspekt som påverkat det sjunkande antalet anmälda till kurserna kan vara att tidsplaneringen för fortbildning på lärosäten görs med mycket lång framförhållning, medan kurserbjudanden inom uppdraget har betydligt snävare tidsramar. En annan anledning kan vara att basbehovet av den form av utbildning för tillfället är tillgodosett hos målgruppen och att lärosätena har andra behov.

De rapporter som tagits fram inom uppdraget visar på att lärosätena fortfarande har ett utbildningsbehov och i de öppna samtal som Jämställdhetsmyndigheten genomfört har det framförts att stöttning fortfarande efterfrågas. Det finns därför ett behov av att det fortsatta stödet utformas på ett sätt som passar lärosätena och gör det möjligt för dem att delta.

Slutsatser

Fortsatt stöd behövs för att fullt ut nå den effekt som examensmålets införande avser

Det finns fortsatt ett behov av stödjande insatser på aktuella program för att examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer fullt ut ska leda till att studenterna i sitt kommande yrkesliv ska kunna agera professionellt inom området och därmed bidra till en samhällsförändring.

Jämställdhetsmyndigheten ser flera olika delar i behov av utveckling:

- En viktig del i stödet är att fortsatt visa på bredden av examensmålet och vikten av att inkludera alla de våldsförmer och målgrupper som ingår. Examensmålet behöver ges utrymme i undervisningen och implementeras fullt ut för att syftet med målet ska få effekt.
- Behovet av fortsatt lärande och stöttning kring examensmålet har förändrats sedan examensmålet först infördes och lärosätena har begränsad tid att delta i kunskapshöjande aktiviteter. Detta gör att digitala workshop-tillfällen bättre borde kunna möta behoven. Det finns ett behov av både möjlighet till dialog, fördjupad kunskap samt webbaserat stöd som går att ta del av vid den tidpunkt som användaren själv tycker passar.

Fortsatt utveckling och administration av det webbaserade stödet

Det webbaserade stödet som arbetats fram tillsammans med NCK har fortsatt utvecklats och rymmer ett stort kunskapsunderlag. I de rekommendationer som ges i slutredovisningen *Kunskap om våld är avgörande för rätt bemötande: slutredovisning av uppdraget att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta i särskilt utsatta livssituationer*¹² föreslås att webbstödet byggs ut och att Jämställdhetsmyndigheten får i uppdrag att tillsammans med NCK komplettera webbstödet för lärosäten, för att anpassa det till fler utbildningsanordnare.

För att webbstödet fortsatt ska kunna vara en kunskapskälla och innehålla adekvat information och forskning behöver webbstödet förvaltas och uppdateras samt

¹² Jämställdhetsmyndigheten (2023:19) *Kunskap om våld är avgörande för rätt bemötande: slutredovisning av uppdraget att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta i särskilt utsatta livssituationer.*

administreras. Detta skulle med fördel NCK fortsatt kunna göra. NCK skulle då också inom ramen för det fortsatta stödet kunna sammankalla och hålla i den referensgrupp som finns kopplad till webbstödet och som har deltagare representerade från de program som idag innehar examensmålet. Vid en fortsatt utveckling av webbstödet finns möjlighet för NCK att via webbstödet kunna erbjuda workshops och dialoger med målgruppen, exempelvis via regelbundna digitala samtal. Dessa skulle då kunna möta det behov som finns av fördjupad kunskap inom olika teman och dialog kring programspecifika frågor som lärosäten vill utveckla i arbetet med examensmålens implementering och progression.

En utökning av utbildningar som innehar examensmålet för ett bättre genomslag i samhället

Examensmålet infördes som ett led i Sveriges arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer och kopplas till ratificeringen av Istanbulkonventionen som kräver att stater som anslutit sig till konventionen tar ansvar för att yrkesverksamma som kommer i kontakt med brottsoffer eller förövare ska ha utbildning om hur man kan förebygga och upptäcka våld, jämställdhet mellan kvinnor och män, brottsoffrens behov och rättigheter samt hur man kan förebygga sekundär viktimering.¹³

För att våldsutsatta och deras barn ska få det skydd och stöd de har rätt till, samt våldsutövare få hjälp med att upphöra med våldet, krävs det att yrkesverksamma har kunskap om våld och att denna kunskap är förankrad i forskning.

2009 och 2010 genomförde NCK två kartläggningar av kortare och längre högskoleutbildningar, vilka visade att endast vart tredje program undervisade om mäns våld mot kvinnor på grundutbildningen. Ännu färre undervisade om hedersrelaterat våld och förtryck eller våld i samkönade relationer.¹⁴

UKÄ:s senaste kartläggning från 2022¹⁵ av hur kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer inkluderas i femton utbildningar visar att det jämfört med den tidigare studien från 2015 är betydligt vanligare nu med undervisning inom området. Många lärosäten införde utbildningsmoment i samband med ändringen av examensordningen 2018.

Införandet av ett examensmål har således haft effekt och de program som i dagsläget har examensmålet utbildar om frågorna i större utsträckning än tidigare. Även om visst stöd och utveckling fortfarande behövs för att nå de mål som examensmålet avser, ges

¹³ Webbstöd för lärosäten. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-larosaten/ubilda-om-vald/om-examensmalet/>

¹⁴ Nationellt centrum för kvinnofrid (2009) *Kartläggning av fristående universitets- och högskolekurser i ämnet mäns våld mot kvinnor.*

Nationellt centrum för kvinnofrid (2010) *Nationell kartläggning om hur mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktas i grundutbildningar vid universitet och högskolor.*

¹⁵ Nyman, M, Lundberg A, Sundberg K, Elenäs J, Sweco (2022) *Hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag.* Universitetskanslersämbetet

studerande en bredare baskunskap än tidigare. Kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer hos yrkesverksamma har betydelse för arbetet med ökad upptäckt, skydd och stöd för våldsutsatta, vuxna och barn samt stöd till våldsutövare för att de ska upphöra med våldet.

Examensmålet om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har varit avgörande för att föra in ämnesområdet i högre utbildning. Under uppdragets gång har behovet av att utöka examensmålet till att omfatta fler program blivit tydligt. Många fler professioner behöver grundläggande kunskaper inom området för att bättre kunna nå målet om att våldsutsatta och deras barn ska få det skydd och stöd de behöver och att våldsutövare ska få stöd att upphöra med våldet.

De högskoleutbildningar som främst bör prioriteras är:

Grundnivå:¹⁶

- Förskolelärare¹⁷
- Grundskolelärare/Ämneslärare
- Gymnasielärare
- Yrkeslärarprogrammet
- Personalvetare
- Arbetsterapeuter
- Audionomer
- Dietister
- Logopeder
- Hälsopromotionsprogrammet
- Kost- och ledarskapsprogrammet
- Röntgensjuksköterskeprogrammet
- Teologiskt program

Avancerad nivå, enstaka kurser och folkhögskolor

- Kuratorsutbildning F
- Psykoterapeututbildningen
- Barnmorskor
- Teckenspråkstolkar

Polisen har i sin grundutbildning lagt till utbildning om våld i nära relationer. Fyra av fem polisprogram besvarade en enkät som genomfördes av Jämställdhetsmyndigheten 2021 med frågor om utbildning inom området. Enkäten har använts som internt arbetsmaterial och finns inte publicerad. Resultatet visar att samtliga svarande program innehar obligatorisk undervisning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Jämställdhetsmyndigheten menar att det trots detta kan finnas vinster med att föra in kunskapsområdet i den utbildningsplan som ligger till grund för utbildning till polis. Detta skulle tillförsäkra studenterna utbildningen.

¹⁶ För nedanstående program, även de som har avslutad utländsk högskole- eller universitetsexamen och söker kompletterande utbildning i Sverige.

¹⁷ Även Förskollärarprogrammet för studenter med yrkeserfarenhet inom förskola.

Utöver ovan föreslagna utbildningar bör kunskaper om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer även ingå i utbildningar på gymnasieskolan, Komvux samt i Yrkehögskolans inom området hälso- och sjukvård samt socialt arbete.¹⁸

Progression kopplat till yrkeslivet

Nyexaminerade som kommer ut i yrkeslivet efter att examensmålet infördes kommer att ha en högre kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer från sin grundutbildning än redan yrkesverksamma som tog examen innan examensmålet infördes. Vidareutbildning för redan yrkesverksamma är därför av vikt för att möta studenternas kompetens och skynda på en utveckling inom området.

Fortsatt forskning inom ämnet kopplat till yrkesutövande

Det finns behov av ämnesdidaktisk utveckling, dvs att stimulera till forskning och fördjupad kunskap om vad mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer har för specifika kopplingar till de olika professionernas yrkesutövning. För att examensmålet ska få de effekter som införandet avsåg är det angeläget att denna forskning kommer till stånd. Frågan har även lyfts under de samtal som Jämställdhetsmyndigheten genomfört med lärosäten. Det har särskilt poängterats behovet av forskning för att hitta rätt frågor att examinera om.

Forte genomförde under hösten 2021 en kartläggning av forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Kartläggningen redovisar ett antal forskningsluckor och bedömer att en forskningssatsning inom området behövs. De framhåller att för att stödja de verksamheter som arbetar med genomförandet av den nationella strategin bör en sådan satsning vara policy-, praktik- och brukarnära. För att kunna bygga upp relevant och tillförlitlig kunskap på området behöver en forskningssatsning vara långsiktig så att den även möjliggör uppföljning av insatsers funktion och effekter.¹⁹

Uppföljning av examensmålets effekter

Det är av vikt att fortsatt följa utvecklingen av examensmålets effekter för ökad upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande och vilket stöd, skydd och hjälp som erbjuds.

Inom ramen för Jämställdhetsmyndighetens arbete med jämställdhetsintegrering i högskolor och universitet kommer frågan om uppföljning av arbetet med examensmålet inkluderas i lärosätenas uppföljningar. Syftet med detta är att kunna erbjuda ett träffsäkert stöd i jämställdhetsintegreringsarbetet med delmål sex.

¹⁸ Jämställdhetsmyndigheten (2023:19) *Kunskap om våld är avgörande för rätt bemötande: slutredovisning av uppdraget att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta i särskilt utsatta livssituationer.*

¹⁹ Forte (2022) *Missiv till Uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.* <https://forte.se/app/uploads/2022/02/missiv-forebyggande-arbete-och-riskhantering-av-vald-i-nara-relationer-stalkning-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-v2.pdf>

Utöver det bör förslagsvis UKÄ göra en tematisk utvärdering av införandet av examensmålet. Detta skulle bidra till viktig kunskap, utveckling och nationella jämförelser av hur universiteten och högskolorna arbetar och vilka resultat som har nåtts inom området.

Stärka kopplingarna mellan jämställdhetsintegreringsuppdraget i högskolor och universitet (JiHU) och delmål sex

Jämställdhetsmyndigheten kommer fortsatt att tydliggöra att jämställdhetsintegrering är den metod som ska användas även för att arbetet med hela området som delmål sex omfattar, där examensmålet ingår, ska bli en del av ordinarie verksamhet. Arbetet kommer bedrivas genom att sprida kunskap och verktyg för arbetet samt integrera perspektiven tydligare i myndighetens processer och stödformer. Detta för att stödja akademien som samhällsbärande sektor att bidra till den nationella strategins måluppfyllelse.

Mer konkret handlar det för Jämställdhetsmyndigheten om att ytterligare kommunicera hur delmål sex aktualiseras i JiHU-arbetet och fortsatt stödja lärosätena med en sådan integration genom att:

- Synliggöra och integrera perspektiven i de stödformer såsom vägledning, seminarier och kontaktpersonskap som Jämställdhetsmyndigheten arbetat fram.
- I de olika stödformerna visa på *hur* arbetet kan göras och ta fram fler lärande exempel.
- Uppmuntra programmen till samverkan och erfarenhetsutbyte både inom respektive professions yrkesfält kopplat till frågorna och erfarenheter om att utbilda i ämnet.

Internationellt

Vid de internationella konferenser där Jämställdhetsmyndigheten presenterat lärdomar från införandet av det nya examensmålet har intresset varit stort.

Sveriges införande av och arbetet med införandet av examensmålet är det första i sitt slag. Detta innebär att Sverige har en viktig roll att inspirera och uppmuntra övriga länder som ratificerat Istanbulkonventionen, att ta del av erfarenheter från införandet.

Jämställdhetsmyndigheten kommer därför att se över möjligheten att sprida information på engelska via vår webb. Utöver det ser Jämställdhetsmyndigheten det som en viktig uppgift att delta på internationella konferenser för att informera om examensmålet och inspirera andra länder att ta efter Sverige i detta banbrytande arbete med att föra in kunskapsområdet som obligatoriskt moment i högre utbildningar.

Rekommendationer för det fortsatta arbetet:

- Att vid utökning av utbildningar som innehar examensmålet, ge Jämställdhetsmyndigheten i samverkan med NCK i uppdrag att ge stöd till dessa i deras implementering av examensmålet.
- Att NCK fortsatt ges möjlighet att administrera webbstödet och via webbstödet därmed kan erbjuda lärosätena möjlighet till fördjupad dialog.
- Ge i uppdrag till UKÄ att göra en tematisk utvärdering av lärosätenas införande av examensmålet om att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.
- Att stimulera till forskning utifrån de slutsatser som Forte kom fram till i sin kartläggning av forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.
- Att Jämställdhetsmyndigheten får ett internationellt spridningsuppdrag.

ENGLISH SUMMARY

In March 2018, the Government announced amendments to the Swedish Higher Education Ordinance to include a new qualitative target of demonstrating knowledge of men's violence towards women and violence in close relationships in eight programmes leading to a professional qualification that may involve meeting vulnerable women and children. Since then, the Swedish Gender Equality Agency has had the assignment of offering relevant knowledge support and training initiatives for university teachers.

The final report on the first period of this assignment confirmed that the majority of higher education institutions had incorporated the new qualitative target into programme syllabuses, intended learning outcomes and examinations. That said, the Swedish Gender Equality Agency noted a continuing need for knowledge support aimed at higher education institutions, with a focus on further training initiatives and the development of online support.

The second period of the assignment from 2021 to 2023 saw online support put in place and courses, workshops and support processes continue to be offered.

In 2020, the final report was published on a study of higher education institutions' training needs regarding men's violence against women and domestic violence²⁰. The study was conducted by the University of Gothenburg on behalf of and in collaboration with the Swedish Gender Equality Agency. A follow-up study²¹ published in 2023 demonstrated that those programmes that were assigned the new qualitative target have implemented it, and that many have moved on to consider how it can best be implemented to ensure progression in students' learning.

Further support initiatives are still needed for the programmes in question, so that the qualitative target of demonstrating knowledge of men's violence towards women and violence in close relationships completely fulfils its function of ensuring that, in their future professional practice, students are able to act accordingly and contribute to societal change. In part, this is a matter of continuing to demonstrate the breadth of the qualitative target and the importance of including all forms of violence and all target groups. The qualitative target also needs to be given space in syllabuses and to be fully implemented if it is to have the desired effect and achieve its objectives.

The need for continued learning and support has changed since the qualitative target was first introduced and higher education institutions have limited time to devote to knowledge-enhancing activities. Opportunities for dialogue and the acquisition of in-

²⁰ Carlsson, Ninni (2020) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Slutrapport*, University of Gothenburg, Department of Social Work

²¹ Carlsson, Ninni (2023) *Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Uppföljande studie*, University of Gothenburg, Department of Social Work

depth knowledge, as well as online support, must be available as and when it suits the user.

The Swedish Gender Equality Agency makes the following recommendations for the work going forward:

- When new programmes are established that include the qualitative target, the Swedish Gender Equality Agency and National Centre for Knowledge on Men's Violence against Women (NCK) should be tasked with supporting the higher education institution in question in implementing the qualitative target.
- NCK should continue to administer online support and, in doing so, offer higher education institutions opportunities for in-depth dialogue.
- The Swedish Higher Education Authority (UKÄ) should be tasked with conducting a thematic review of the implementation of the qualitative target of demonstrating knowledge of men's violence towards women and violence in close relationships.
- The results of Forte's assignment to map research into men's violence against women, domestic violence and honour-related violence and oppression should be used to stimulate further research.
- The Swedish Gender Equality Agency should be given the assignment of disseminating its findings internationally.

REFERENSLISTA

Carlsson, N (2020) Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Carlsson, N (2023) Lärosätenas utbildningsbehov i frågor om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.

Forte (2022) Missiv till Uppdrag att kartlägga forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. <https://forte.se/app/uploads/2022/02/missiv-forebyggande-arbete-och-riskhantering-av-vald-i-nara-relationer-stalkning-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-v2.pdf>

Jämställdhetsmyndigheten (2023:19) Kunskap om våld är avgörande för rätt bemötande: slutredovisning av uppdraget att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta i särskilt utsatta livssituationer.

Jämställdhetsmyndigheten (2021:13) Utbildning för ökad kunskap. Slutredovisning av uppdrag om utbildning till lärosäten om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, 2019–2020

Nationellt centrum för kvinnofrid (2023:2) Jämställdhet och våldsutsatthet. Teoretiska perspektiv och begreppsanvändning.

Nationellt centrum för kvinnofrid (2009) Kartläggning av fristående universitets- och högskolekurser i ämnet mäns våld mot kvinnor.

Nationellt centrum för kvinnofrid (2010) Nationell kartläggning om hur mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer beaktas i grundutbildningar vid universitet och högskolor.

Nyman, M, Lundberg A, Sundberg K, Elenäs J, Sweco (2022) Hur mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas i högre utbildning. Rapportering av ett regeringsuppdrag. Universitetskanslersämbetet

Regeringen (2016/17:10) En nationell strategi för att förebygga mäns våld mot kvinnor.

Unisafe. [Welcome to the UNISAFE Project - UniSAFE \(unisafe-gbv.eu\)](https://www.unisafe-gbv.eu)

Webbstöd för lärosäten. <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-larosaten/>

Western Education (2023) Kan arbetsplatsen vara trygg när hemmet inte är det? Hur våld i nära relationer påverkar arbetsplatsen, en undersökning på sju svenska myndigheter.

Åkerlund, N., Ekström, V. & Johansson, D (2023). Examensmålet mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer: Socionom- och sjuksköterskestudenters uppfattningar om sin kunskap, erfarenhet och förmåga gällande våld i nära relationer i början och slutet av utbildningen. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 100(2), 321–335

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 42422 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se